

Hedoniska prisindex är inte lösningen på kvalitetsproblemet

MATS HAGLUND OCH
GÖRAN SVENSSON

Harald Edquist påstår i en kritisk artikel om "Det svenska IKT-undret" i nr 5 av *Ekonomisk Debatt* att produktivitetstvecklingen i Sverige har varit överskattad. I artikeln säger han sig visa att den svenska produktivitetstvecklingen enligt nationalräkenskaperna skulle ha blivit lägre om SCB använt sk hedoniska prisindex som deflator för förbrukningen av vissa elektroniska komponenter inom Industrin för tillverkning av teleprodukter (SNI 32). Vi menar att det finns så stora brister i Edquists analys att det inte är möjligt dra några slutsatser av det slag som redovisas i artikeln.

Tyvännär medger inte utrymmet en detaljerad beskrivning av hur fastprisberäkning av produktion, förbrukning och förädlingsvärde går till i Nationalräkenskaperna. Det finns emellertid dokumentation av detta på SCB:s hemsida. Mycket förenklat går fastprisberäkningarna till så att produktion och förbrukning deflateras var för sig på detaljerad produktnivå. Förädlingsvärdet i fasta priser beräknas därefter som skillnaden mellan fastprisvärdet för produktion och förbrukning för branschen. Det av SCB publicerade producentprisindex för produkten telekomprodukter används alltså inte för att fastprisberäkna hela branschen Tillverkning av teleprodukter. I nationalräkenskaperna används istället producentprisindex för detaljerade produkter och fastprisberäkningen görs på denna detaljnivå.

För att kunna beräkna arbetsproduktiviteten för förädlingsvärdet behövs uppgifter om antal arbetade tim-

mar (eller, som Edquist använder, antal anställda). Eftersom det är svårt att få konsistenta beräkningar av förädlingsvärden och sysselsättning (bl a på grund av branschbyten av företag mellan olika år) rekommenderar SCB inte att man gör produktivitetsberäkningar på så detaljerad nivå som branschen Tillverkning av teleprodukter och absolut inte på ännu lägre nivåer.

Av Edquists beskrivning framgår att han har förenklat sin analys väl mycket. Han har ersatt det svenska förbrukningsindexet för branschen med ett amerikanskt index, som avspeglar den i USA genomsnittliga prisutvecklingen för all förbrukning i teleproduktindustrin. Han ersätter alltså inte bara den ifrågasatta prisindexen för halvledare, utan index för hela förbrukningen. Detta trots att elektroniska komponenter utgör mindre än 20 procent av förbrukningen i branschen. Det skulle ändå vara en rimlig ansats om det funnes anledning att tro att strukturen och prisutvecklingen även på annan förbrukning än elektroniska komponenter (framför allt köpta tjänster) varit likartad i Sverige och USA. Det är emellertid uppenbart att förhållandena skiljer sig mellan USA och Sverige.

För att på rätt sätt undersöka effekten av att använda det amerikanska halvledarindexet borde man använda detta, efter en justering för växelkursförändringen, istället för det svenska importprisindexet för halvledare. Sett över den period som Edquist studerar föll kronan mot dollarn. Det blev alltså dyrare att köpa varor för svenska kronor som på världsmarknaden hade ett oförändrat pris i dollar. Genom att inte justera (åtminstone) den del av den amerikanska inputindexen som utgörs av elektroniska komponenter (och andra sk tradeables) underskattar Edquist deflators förbrukning och överskattar därmed ökningen av förbrukning

REPLIK

till Harald Edquist

Mats Haglund är ansvarig för prisindex i producent- och importled vid SCB:s enhet för prisstatistik.
mats.haglund@scb.se

Göran Svensson ansvarar inom Nationalräkenskaperna bl a för arbetet med beräkningar av industriproduktion.
goran.svensson@scb.se

i fasta priser. Det leder i sin tur till en underskattning av tillväxten och produktivitetsoökningen eftersom den deflator som han använt för produktionen är uttryckt i svenska kronor. Notera att även om Edquist hade gjort rätt så skulle han fortfarande inte ha visat effekten av att använda den amerikanska metoden, utan endast effekten av hans antagande att priserna på halvledare i Sverige följer den amerikanska utvecklingen.

Edquists artikel ger intryck av att man i svenska indexberäkningar inte justerar prisjämförelser för förändringar i kvaliteten på produkterna. Det verkar också som om Edquist utgår ifrån att den hedoniska metoden är den enda teknik som finns att tillgå för att erhålla kvalitetsjusterade prisjämförelser. Det är helt fel. Statistikbyråer, inklusive SCB i Sverige, använder en arsenal av tekniker för detta. Den hedoniska metoden är en kraftfull men också dyr teknik och används därför sparsamt. I Sverige används metoden för att beräkna importprisindex för personatorer. I USA används hedoniska index för en liten del av de deflaterare som används för deflatering av elektroniska komponenter i nationalräkenskaperna, dock inte för halvledare som Edquist diskuterar. Enligt Bureau of Economic Analysis som ansvarar för nationalräkenskaperna i USA, har den hedoniska tekniken testats men inte fungerat tillfredsställande för dessa produkter. Skillnader mellan prisindex i Sverige och i USA beror således inte på att man där använder en hedonisk metod.

Emellertid berör Edquist i sin artikel ett område som förtjänar att uppmärksammas. Att göra prisjämförelser över tiden inom områden som karaktäriseras av snabb teknologisk utveckling är en svår utmaning och det är ett faktum att sedan man i USA implementerade

nya metoder 1996 så uppmätte man i flera fall betydligt större prisnedgångar på elektroniska komponenter (även om inte hedonisk metodik används). En översyn i Sverige av motsvarande prisindex är därför väl motiverad. Men det handlar inte bara om valet av metod för att kontrollera för kvalitetsförändringar. Eftersom prisindex i grunden bygger på att jämföra priser på samma produkt finns en risk att artiklar som har en lång livslängd överrepresenteras i urvalet. Det är troligt att sådana halvledare framför allt finns inom det segment av produkter där det sker en förhållandevis blygsam teknisk utveckling och för dessa faller inte priserna (för givet kapacitetsutnyttjande) alls lika snabbt som inom andra segment.

Sammanfattningsvis delar vi inte Edquists slutsatser. Hans räkneexempel bygger på en hel del missuppfattningar av hur våra beräkningar utförs. Han skiljer t ex inte alltid mellan branscher och produkter. Dessutom behövs en mer detaljerad kalkyl enligt SCB:s metoder för att se vad effekterna blir. Vi delar däremot uppfattningen att man ska vara försiktig vid tolkningen av beräkningar för förädlingsvärde och produktivitet utveckling på alltför detaljerade branschnivåer. Detta gäller dock generellt och inte bara för branschen för teleprodukter. Självklart är det bra om beräkningsrutinerna är standardiserade för alla länder. Sverige har skyldighet att följa Europas regler, vilket vi gör. USA däremot avviker vid BNP-beräkningarna på många punkter från den internationella standarden (SNA). Det skulle också berika den fortsatta debatten om Edquist redovisar hur det index han använder är konstruerat och om det verkligen används i de amerikanska nationalräkenskaperna.